

Гільєрме
ФІГЕЙРЕДУ

Медаль, револьвер і Підозра

ОПОВІДАННЯ

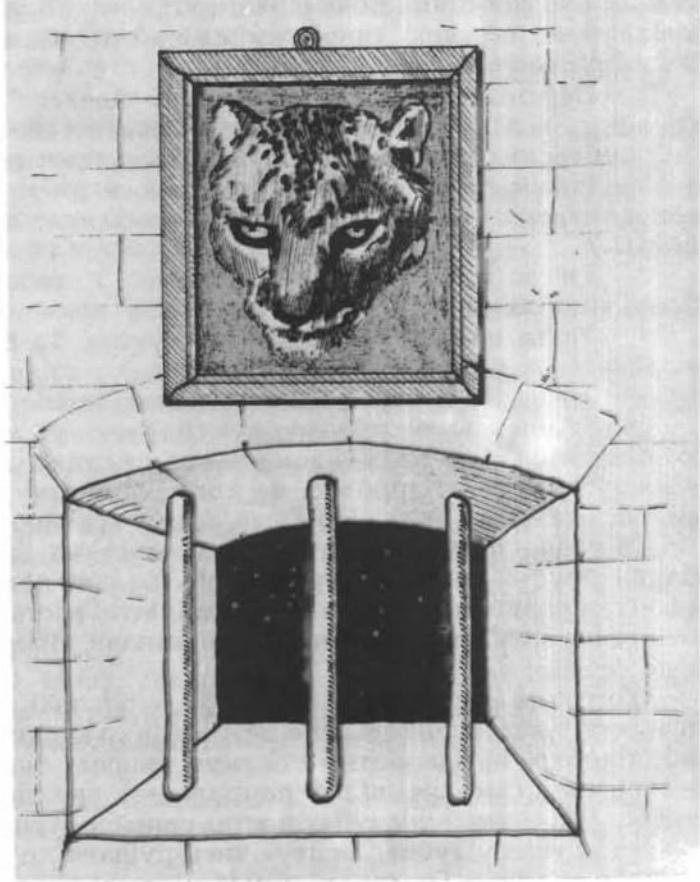
З португальської переклав
Ігор СЕМИДА

У цибулястій і забитій шмаркотинням від постійної нежиті голові сен'йора Луперсіо де Олівейри невитравно загніздилася Підозра. Так-так, саме Підозра, з великої літери, ядуча й пекуча, заполонила весь обмежений простір від лоба сен'йора Луперсіо де Олівейри й аж до шиї. А слід сказати, що після тривалих філософських роздумів наш герой дійшов категоричного висновку, що Підозра — абсолютна віра, притаманна лише істотам вищого ряду. Тож і не дивно, що Луперсіо де Олівейра, на думку того ж таки Луперсіо де Олівейри, належав саме до таких істот.

Не зайве читачеві знати й те, що наш супермен мешкав на Енженю Нову. То одна з тих вулиць, знімки якої час від часу потрапляли на газетні шпальти в рубрику «Скарги й нарікання», яка волала до людей розпачливими заголовками на кшталт: «Невже сен'йору префекту засліпило?» чи «Допоки ж триватиме?» Обурені петиції до сен'йора префекта неабияк здружили мешканців вулиці, а декого й одружили, як, скажімо, доњю Аделію, вдову з будинку № 35, і добродія Машаду з будинку № 47. Але це вже з іншої опери, як сказав би Кіплінг.

Доњя Лала з будинку № 43 з двома доњками, двома зятями, онуком і собачам жила у зворушливій злагоді з сен'йором Луперсіо — вона беззастережно визнавала його за надлюдину. А той собі працював аптекарем, мав дружину Гертруду — сен'йору рідкісних чеснот і наймав дві кімнатки у великому будинку № 30, щось ніби пансіоні, де життя плинуло під знаком експансивної вдачі доњі Пікеніни. Та й для власниці пансіону сен'йор Луперсіо зіштов би за супермена, якби не його двомісячна заборгованість за житло.

Саме отакі добросусідські, зичливі стосунки й заронили в душу нашого героя чорне зерно Підозри. Бо й справді, чого б ото Амансіо з вісімнадцятого будинку так уже приязно вітатися з сен'йорою Гертрудою? І миршавий, але гонористий Луперсіо визнав за доцільне видобути на світ божий старий, списаний револьвер, що доти іржавів в одній із подружніх скринь. Він ретельно вичистив його, а тоді

Гільєрме ФІГЕЙРЕДУ (нар. 1915 р.) — відомий бразильський драматург і прозаїк, автор численних п'єс, романів «Тридцять років без краєвиду» (1939), «По той бік ріки» (1961), збірки гуморесок «Трактат про зануд» (1962) та інших.

У «Всесвіті» (1977, № 4) друкувалася його п'єса «Бог переночував у цьому домі» (1949).

хвацько застромив за пояс у благородному пориві дати нищівну відсіч будь-чим зазіханням на свою приватну власність, захистити добре ім'я та честь, які Олівейри завжди високо несли.

— Персіо, любий, навіщо тобі здався той револьвер? — допитувалася дружина. — Мені аж трохи лячно бачити тебе з ним!

Луперсіо спробував відбутися загальним поясненням:

— Розумієш, я ж іноді повертаюся додому досить пізно. А хтось може причепитися... Адже скрізь вистачає всіляких... На поліцію ж надія мала, сама знаєш...

— Ти зі мною нещирій, Персіо! У тебе є вороги? Ти когось боїшся? Признайся мені!

— Та ти що! Я — боюся? І не думаю. Та й кого мені боятися, адже живу у злагоді і з богом, і з людьми.

— То не ноши цього клятого револьвера!

Але Луперсіо рішуче труснув головою: ні, мовляв, і не проси. Легкий розпач охопив доњю Гертруду, і вона навіть схлипнула. Та глянувши іще раз на дрібну статуру свого благовірного, на його непоказну, зсутулену постать, вона втерла сльози й заспокоїлась. І більше про револьвер мови не заводила.

Їй-право, таке може трапитись лише на Енженю Нову. Або будь-де, аби тільки там був зоопарк. І вулична футбольна команда, а в ній — хлопчак, схожий на онука доњії Лали. Та ще — недбалі вітці міста, яким немає діла до непролазних хащів, що розбуяли обабіч стічної канави. Втім, у такій аграрній країні інакше й не буває.

Того дня футбольний матч був у розпалі. Захисник послав м'яча на вихід правому півзахисникові, але Зезіньо з дванадцятого будинку перехопив його і напористо й невідворотно посунув перед. Берту, онук доњії Лали, заметався у воротах. І саме цієї вкрай напруженої, вирішальної миті на порозі тридцятого будинку із сірником у зубах постав сеньйор Луперсіо. Він щойно смачно поснідав і оце колупав у зубах, лаштуючись рушати до своєї аптеки. Лунко чмокнув на прощання доњю Гертруду, помахом руки привітав сусідку з будинку № 27, яка висунулася з вікна й теревенила з продавцем овочів.

А тим часом Зезіньо стрімко наблизався до воріт, в яких метушився Берту, шукаючи найпевнішої позиції, щоб відбити м'яча. І раптом з отих непролазних нетрів, що розбуяли обабіч канави, розлігся розкотисто-владній рик. І майже відразу із заростей вистромилася ягуаряча пащека. Так-так, сеньйори, я не обмовився, саме я-гу-а-ря-ча! В розпалі двадцятого століття, в славному і неповторному місті Сан-Себастян ду Ріо-де-Жанейро. І не думайте, що я переповідаю вам деталі місцевого колориту, як ото деякі іноземні туристи.

Я не можу закинути сеньйорові префекту, ніби то з його ласки ягуар замешкав біля місця з пожвавленим вуличним рухом. Ні, слід віддати належне сеньйорові префекту — він тут ні при чому. Ягуар дременув із зоопарку сам, з власної охоти, тільки-но відчув, що похмурі заліznі гратеги занадто обтяжливі для нього. Дременув і розташувався собі на лоні природи. Тож, кажу, сеньйор префект не причетний до цього випадку, я це достеменно знаю. І цілковито певен, що подібні несподіванки трапляються поза спиною його осяйності, чию напрочуд плідну діяльність мені ніколи не надокучить прославляти і наслідки якої видно й неозброєним оком. Та що ягуар втік — то таки втік, правди ніде діти.

Футболістів скував безмежний жах. Сусідка миттю зникла у вікні. За торговцем овочами й слід загув — він навіть не згадав про свій лоток. Відставний майор у піжамі з будинку № 14 хороboro скинув угору брови. А мати Зезіньо зомліла. Пополотній же, закляклив, похололив Берту вже відчував над собою гаряче сопіння ягуара.

І цієї страшної миті сеньйор Луперсіо де Олівейра довів, що таки недаремно топче землю. Хоч і мав голову, трохи більшу за пташину, хоч і мав оченята ніби боязкі та покірні, хоч і жовта одежина висіла на ньому, як на кілку, він, проте, виявився наймужнішим і найкмітливішим. (А тим часом, слід зазначити, хижак тварюка ще не встигла нікого скрутити. Лише вигнулася в гордовитій поставі й жадібно блимала очима-бліскавицями на малого Берту). Луперсіо ж, повторюю, виявився наймужнішим і найкмітливішим. Він устромив руку за пазуху, покопирсався там хвильку, а тоді рвучко висмикнув старий револьвер. Воронова-на сталь тъмяно зблиснула на сонці.

А довкола ціпеніла футбольна ватага, серед них і скутий безмежним жахом Берту. Ото б комусь такої хвилини зателефонувати до «Вечірки» в щиро сердому сподіванні винагороди за нечувану сенсацію!

Нагодився і поліцейський, який — так повідомляли газети — зовсім випадково опинився поблизу. Та він не особливо поривався до ягуара, бо не був певен,

що порозуміється з представником кошачих, що примусить його скоритися законній владі. Бо й справді, закон тут безсилій.

А хижак тим часом розслаблено рушив з місця, знехотя вигинаючи спину та демонструючи свої моторошні пазурі. Бідолашний малий Берту!

Та сеньйор Луперсіо де Олівейра не гаяв і міті. Він картиною відставив одну ногу назад, прицілився і — бах! Тварюка підстрибнула, нявкнула по-ягуаричому якусь лайку, забилася в корчах і затихла. А в повітря злетіло загальне полегшене зітхання, наче хто майстерно виконав хроматичну гаму. А ще за мить усі кинулися до рятівника, який і досі стояв з піднятим револьвером і обливався холодним потом.

— От йому і капець! — виголосив урочисто якийсь хлопчина й зневажливо пхнув ягуара ногою.

Люди щільним кільцем оточили сміливця і хижака. А поліцейський, що доти сторою підспостерігав за тим, що відбувається, раптом стрепенувся, поправив портупею, збив трохи набакир кашкета і в самісінський розпал заздравиць підійшов до Луперсіо, козирнув і вкрай недоречно мовив:

— Ви заарештовані!

Побачивши непідробний подив на обличчі сеньйора Луперсіо, що блискавично став знаменитістю, поліцейський повторив, карбуючи слова:

— Ви заарештовані!

І уточнив:

— За незаконне носіння зброї!

Мешканці вулиці Енженю Нову звернулися до уряду з клопотанням нагородити сеньйора Луперсіо де Олівейру медаллю за хоробрість, а поліцейський подав своєму начальству відповідний рапорт. Почалося слідство, дійшло до суду.

На судовому засіданні прокурор викладав усе методично й юридично обґрунтовано («Добре йому молоти язиком, коли поруч немає ягуара», — злостиво думав Луперсіо).

— Справа не в тому, що ми хочемо покарати людину, яка врятувала дитину від знавіснілого хижака! — з почуттям виголошував прокурор. — Зовсім ні! Насамперед ми віддаємо належне благородному вчинкові підсудного, який ризикував життям заради близького. Ми не осуджуємо його й за те, що він убив ягуара. Вчинок підсудного, поза сумнівом, мусить пом'якшити йому кару, і ми просимо високий суд зважити на це. Проте його вчинок не має ніякого стосунку до злочину, який ми йому закидаємо, а саме: незаконне зберігання й носіння вогнепальної зброї. Причому не в момент, коли пролунав постріл, а раніше, до пострілу, як такого. Бо злочинець носив револьвер задовго до того, як зіткнувся віч-на-віч з ягуаром. Де ж у нього дозвіл на носіння зброї? Його немає! То яке ж підсудний мав право ходити з револьвером? Адже закон забороняє носити зброю, щоб зайвий раз не призводити до злочинів! І що ж спонукало підсудного носити зброю? Що?

Атож, сеньйор Луперсіо де Олівейра не міг широ і привселядно відповісти на таке підступне запитання. Не скаже ж він, що все через клятого Амансіо з вісімнадцятого будинку, бо тоді він підпаде під зовсім іншу статтю кримінального кодексу. І тоді сам героїчний вчинок його виглядатиме безглуздим і навіть ганебним. Ні, якщо вже ти набрався духу і врятував від смерті малу дитину, то май і крихту власної гідності!

А прокурор усе висував свої звинувачення:

— Ягуар, до всього, муніципальна власність, бо належав зоопаркові. А тому й зазіхати на нього приватна особа не мала права. Тож, виходить, тут наявний іще один злочин — замах на муніципалітет!

Адвокат (а сеньйор Луперсіо де Олівейра, звісно ж, найняв такого, щоб краще продемонструвати й на суді свій героїчний вчинок) волів будувати свій захист на жалісливих струнках:

— Панове, мій підопічний і не збирався порушувати громадський порядок. Це поважна, чесна й працьовита людина, що досі не заходила в сутички з правосуддям. У нього порядна родина, сам він взірцевий громадянин нашого міста, ні з революціонерами, ні з іншими підозрілими особами ніколи не водився. А зброю він тримав при собі виключно для самозахисту, та й не тільки для самозахисту, як ми пересвідчилися. Він зайвий раз довів, що врятувати безневинну дитину від безжалісних пазурів хижака можна було тільки зброєю. Тож я звертаюся до вас: чи міг сеньйор Луперсіо захистити людське життя, як йому веліли його природжений альтруїзм і скильність до самопожертви, без револьвера? Невже він мав стояти остроронь і байдуже споглядати на цю гідну пера великого Данте картину загибелі безневинної дитини під пазурами кровожерного хижака? Звичайно, ні!

А тому ми певні, що негайне звільнення сеньйора Луперсіо де Олівейри з-під арешту найкраще відіб'є супільні настрої. Бо де певність, що в цих нетрицах не блукає іще один такий ягуар!

На цій патетичній ноті адвокат і завершив свій виступ.

Проте суддя мав щодо цього трохи іншу думку.

— Не треба плутати грішне з праведним,— авторитетно виголосив він.— Озброєна людина так само небезпечна для суспільства, як і ягуар. Та й за обставин, як наші, ягуар не становить основного складу злочину, адже зброя була у підсудного ще до появи звіра на Енженю Нову. Жодна людина при здоровому глузду не носитиме револьвера з любові до близнього. Револьвер уже сам по собі небезпечна річ, а його носії, окрім хіба тих, хто має законний дозвіл носити зброю, тим самим виявляють свої злочинні заміри. Крім усього, вправдати підсудного — значить, відверто вказати на недостатню роботу поліції і принаймні на два упущення з боку муніципальних властей: розбуялі джунглі мало не в центрі міста й ненадійні клітки для ягуарів. А оскільки на місці злочину був поліцейський, то тим більше недоречно брати на себе самовільне право знищувати муніципальну власність і цим самим переступати закон. Тож я вимагаю, беручи до уваги все вищесказане...

Отак сеньйор Луперсіо де Олівейра опинився за гратами. Єдиною розрадою тепер була йому думка, що його подвиг не пройшов непоміченим у мешканців вулиці Енженю Нову. Бо щоразу дужче гризли його сумніви щодо того, чи мусив він, при всій повазі до закону, влади й місцевої поліції, лишати доньо Гертруду під хтивими поглядами клятого Амансіо. Але, з іншого боку, хіба він міг, коли на його очах ягуар наближався до бідолашного Берту, спокійно стояти і дубатися сірником у зубах? У ньому боролися егоїзм і шляхетність луперсіанського серця.

І ця гризота стала ще дошкульною, коли до його камери докотилися відразу дві звістки: що уряд прислухався до бажання громадськості й нагородив його почесною медаллю «Любов і Братерство» і що донья Гертруда, знехтувавши подружню славу, таки гайнула світ за очі з отим Амансіо з вісімнадцятого будинку.

А зневірений в усьому на світі Луперсіо де Олівейра, що мав себе за надлюдину, залишився сам-один у похмурій в'язничній камері.
